

עפ"ג 16500/05/15 - מדינת ישראל, באמצעות פמ"ד - פלילי נגד ד ט

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

עפ"ג 16500-05-15 מדינת ישראל נ' ט

בפני כבוד הנשיא י' אלון - אב"ד
כבוד השופטת ר' ברקאי
כבוד השופט י' עדן

מדינת ישראל באמצעות פמ"ד - פלילי

מעוררת

נגד

ד ט ע"י ב"כ עו"ד ש. גז

משיב

פסק דין

השופט יואל עדן:

1. המשיב הורשע על פי הודאתו בכתב אישום מתוקן בשתי עבירות של לקיחת כספי שוחד, לפי סעיף 290 לחוק העונשין, ועבירה של הפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין.

על פי כתב האישום המתוקן בשנים 2003 - 2010 שימש המשיב כמנהל מחלקת תחבורה במועצה האזורית חוף אשקלון ובתפקידו זה כיהן כעובד ציבור, והיה אחראי על קבלני ההסעות אשר עבדו מול המועצה, הגשת חשבוניות לתשלום לקבלני ההסעות, חלוקת העבודה בין קבלני ההסעות ונושאים נוספים הקשורים בתחבורה.

עבירה אחת של לקיחת שוחד היא משנת 2003 והשנייה בגין לקיחת שוחד ב- 33 הזדמנויות בין 2006 ל- 2008.

על פי כתב האישום המתוקן בתקופות הרלבנטיות היה מר באבא אברהם (להלן: "באבא") בעל חברת הסעות (להלן: "חברת ההסעות"), אשר ביצעה הסעות מטעם המועצה האזורית.

בחודש נובמבר 2003 ביקש המשיב מגזבר המועצה, אשר נקלעה לחובות והתעכבה בתשלום לספקים, לעזור לבאבא ולחברת ההסעות בכך שהמועצה תעביר לבאבא שיק אשר יכסה חלק מחוב המועצה לחברת ההסעות, וזאת מבלי שירשם "מוטב" על השיק. בעקבות כך, בסוף שנת 2003 קיבל באבא לידיו שיק על סך 44,100 ₪ (45,000 ₪ מהם נוכה מס במקור של 900 ₪), וביום 30.12.03 קיבל המשיב מבאבא את השיק, כאשר המשיב מודע לכך שהשיק ניתן לו לאור תפקידו כמנהל מחלקת התחבורה במועצה, ולאור יכולתו להשפיע ולהיטיב עם חברת ההסעות ועם באבא, ובו

ביום הופקד השיק לחשבונו הפרטי של המשיב.

ביום 8.1.10 העביר באבא לגזבר המועצה הודעה לפיה תשלום הסך של 45,000 ₪, מיום 30.12.03, אשר הוצא כתשלום לחברת ההסעות הופקד בחשבונו הפרטי של המשיב, וחברת ההסעות מעולם לא קיבלה שירות מהמשיב בגינו היה אמור המשיב לקבל את התשלום במקום חברת ההסעות. לאחר ובסמוך לפניה זו העבירה בתו של המשיב לידי באבא שיק על סך 45,000 ₪, וביום 2.2.10, לאחר קבלת השיק, הודיע באבא למועצה כי ההמחאה על סך 45,000 ₪ שולמה לחברת ההסעות, ופנייתו הקודמת מיום 8.1.10 בקשר לחוב משנת 2003 בטלה.

במסגרת מערכת היחסים בין המשיב לבאבא, העניק באבא למשיב טובת הנאה נוספת, בכך שבין התאריכים 3/06 עד 12/08, ב- 33 הזדמנויות שילם באבא לבתו של המשיב, מבלי שזו עבדה בפועל כלל בחברת ההסעות, סכום כולל של 102,942 ₪, תוך הצגת מצג כוזב לפיו המשכורת ניתנה לבתו של המשיב עבור עבודתה בחברת ההסעות.

2. המשיב הודה בכתב האישום המתוקן במסגרת הסדר טיעון, אשר לא כלל הסכמות לעונש, לגביו נטען טיעון חופשי.

הוגש תסקיר שירות מבחן והתקבלה חוות דעת מאת הממונה על עבודות שירות.

במסגרת הראיות לעונש העיד המשיב את בנו ושני אחיו, והגיש שתי חוות דעת פסיכיאטריות, ביחס אליהן נחקר המומחה בבית המשפט.

בגזר הדין בבית משפט השלום בבאר שבע (כב' השופט יובל ליבדרו), נדון המשיב לשישה חודשי מאסר על דרך עבודות שירות, 12 חודשי מאסר מותנה וקנס בסך 300,000 ₪.

גזר הדין לא כלל הוראה בדבר חילוט של כספי השוחד.

זהו ערעור המאשימה על העונש.

3. לטענת המערערת טעה בית משפט קמא בכך שלא גזר על המשיב עונש מאסר בפועל משמעוטי שיהיה בו כדי להלום את חומרתן הערכית והמהותית של העבירות שבוצעו.

נטען כי המשיב, אף בזמן שהמועצה נקלעה לחובות, בחר לפעול לצורך העדפת תשלום לקבלן, על מנת שיוכל לקחת לכיסו סך של 45,000 ₪ מהקופה הציבורית, ולא הוסקו המסקנות העונשיות המתחייבות וההולמות ביטוי מובהק למעשי השחיתות.

נטען כי גם בגין אירוע אחד בלבד צריך היה המשיב בנסיבותיו כמנהל מחלקת תחבורה במועצה לשאת בעונש מאסר בפועל, ונכון היה להחמיר כאשר לכך הצטרפה התנהלות נוספת, מושחתת ונפסדת, של לקיחת שוחד נוסף בכך שבתו קיבלה משך תקופה ארוכה סך של למעלה מ- 100,000 ₪ מקבלן ההסעות.

נטען כי ניתן משקל יתר לנסיבותיו האישיות של המשיב, אשר אין בהן דבר מיוחד ויוצא דופן, עובדי ציבור בעלי עמדה וכוח יהיו תמיד אנשים נורמטיביים נעדרי עבר פלילי, ובעת קביעת העונש לא היה מקום לתת משקל כה נכבד להעדר עבר פלילי.

נטען כי שגה בית משפט קמא בקביעתו כי המשיב השיב במלואו את הסכום הראשון שקיבל זמן קצר לאחר שנטלו, שכן על פי עובדות כתב האישום המתוקן, סך 45,000 ₪ נלקח ביום 30.12.03 (לאחר ניכוי 900 ₪ מס במקור), וסכום דומה בסך 45,000 ₪ הועבר במהלך חודש ינואר 2010 ע"י בתו של המשיב לבעל חברת ההסעות, וגם זאת רק בעקבות ולאחר פניית קבלן ההסעות למועצה.

נטען כי לא ניתן ביטוי לכך שהפנמת אחריותו של המשיב למעשיו החמורים לא היתה מלאה, כפי שעולה מדברי המשיב לשירות המבחן ובבית המשפט, ובנוסף, לא היה מקום ליתן משקל משמעותי לחלוף הזמן מביצוע העבירות.

נטען כי לא הובאה לידי ביטוי האבחנה הנדרשת בין נותן השוחד לבין מקבל השוחד. נותן השוחד, באבא, נדון במסגרת הסדר טיעון אשר כלל הסכמה עונשית, לשישה חודשי מאסר לריצוי על דרך עבודות שירות, קנס בסך 110,000 ₪ ומאסר מותנה למשך 8 חודשים.

עוד נטען כי לא היה מקום לראות בעבירות בבחינת אירוע אחד.

הערעור הינו גם על כך שכספי השוחד לא חולטו, ועל גובה הקנס, ונטען כי לא היה על בית משפט קמא להתחשב במצב הכלכלי של המשיב מבלי שמצב זה הוכח במסמכים, וכי מתסקיר שירות המבחן עולה כי המשיב השקיע 8 מיליון ₪ בחווה והוא עוזר למשפחה ותומך בה.

מכל האמור, עותרת המערערת להחמיר בעונשו של המשיב במידה ניכרת, כך שיוטל עליו עונש מאסר משמעותי, כספי השוחד יחולטו, והקנס יהלום את סכום השוחד וחומרת העבירות ונסיבותיהן.

4. ב"כ המשיב טוען כי אין מדובר בטעות של בית משפט קמא ואין להתערב בגזר הדין.

נטען כי הקנס הינו בסך גבוה ובעבירות כאלו עדיף קנס מאשר מאסר.

נטען כי המשיב עבר אירוע קשה בחייו, הוריו נהרגו בפיגוע חבלני, ואירוע זה משנת 1985 השפיע עליו כל חייו.

ב"כ המשיב מפנה לעדויות עדי האופי לפיהן המשיב לקח את משפחתו על כתפיו וטיפל באחיו.

נטען כי בנו משרת במשטרה מזה שנים וזאת כתוצאה מהחינוך שקיבל.

ב"כ המשיב מפנה לחוות דעת הפסיכיאטר מטעם ההגנה ונטען כי את העולה מחוות הדעת יש להביא בחשבון.

נטען כי העונש ראוי, המשיב איבד את כל הזכויות שהיו לו, את שמו, הוא חש בושה, הוא הודה הביע חרטה, החזיר את הסכום שהוא לקח, ושאר הסכומים לא הגיעו אליו אלא לבתו, ולא נפלה טעות בגזר הדין.

5. לאחר שבחנתי את עובדות כתב האישום המתוקן בהן הודה המשיב, את תסקיר שירות המבחן, עדויות עדי האופי, חוות דעת הפסיכיאטר ועדותו, נסיבותיו של המשיב וטענות הצדדים, באתי למסקנה כי הענישה שהוטלה בגזר הדין אינה מבטאת את חומרת המעשים בנסיבות ביצועם, ואין בה מתן מענה עונשי הולם לעבירות.

תחילה לנסיבות המעשים - מדובר בשתי עבירות שוחד בהן הורשע המשיב, ואולם, אחת העבירות מתייחסת לסדרה ארוכה של לקיחות שוחד, ובמהלך שנתיים ועשרה חודשים, ב - 33 הזדמנויות, מקבל המשיב שוחד, באופן מתוחכם, כך שהשוחד מועבר לבתו, לצד מצג כוזב לפיו מדובר במשכורת לבת אשר כלל לא עבדה בפועל בחברת ההסעות.

מדובר בסדרה ארוכה של מעשי שחיתות במסגרתם מתקבל שוחד על ידי עובד ציבור, שוב ושוב על בסיס שניתן להגדירו כקבוע. עובד הציבור מבצע את העבירות במשך שנים, כשהוא מודע לכך שהשוחד ניתן לו בכדי להטותו למשוא פנים, לאור תפקידו במועצה ויכולתו להשפיע על אספקת עבודה לחברת ההסעות, כמו גם על הקשרים ומערכות היחסים שבין המועצה לחברת ההסעות. האמור איננו בבחינת מסקנה, אלא הוא חלק מהמפורט בעובדות כתב האישום בהן הודה המשיב.

מחד, מדובר בכתב אישום הכולל שתי עבירות שוחד "בלבד", לצד עבירה אחת "בלבד" של הפרת אמונים, אך בחינת נסיבות ביצוע העבירות מעלה תמונה של ביצוע שיטתי ומתמשך, בפרק זמן ארוך, של עבירות אשר בבסיסן שחיתות ובצע כסף.

ביחס ללקיחת השוחד בשנת 2003 - באירוע חמור זה המשיב מבצע את העבירה, תוך שהוא גורם לכך שמקופת המועצה האזורית אשר היתה אותה עת בקשיים, ייצאו כספים באופן מתוחכם, בהמחאה ללא ציון שמו של מוטב, על מנת שנותן השוחד יוכל להעבירם אליו. התכנון והביצוע הם ע"י המשיב, אשר משתמש במעמדו ותפקידו לביצוע העבירה.

יש ממש בטענת ב"כ המערערת לפיה לא היה מקום לקביעה בגזר הדין כי המשיב "השיב במלואו את הסכום הראשון שקיבל זמן קצר לאחר שנטלו". המשיב השיב סכום זה, באמצעות בתו, למעלה משש שנים לאחר שקיבלו. הלזה

נאמר זמן קצר?

גם השבת הסכום באה בנסיבות אשר קשה לראות בהן ככאלו שהן ביוזמת המשיב. רק לאחר שנותן השוחד פונה למועצה ומודיע לה כי התשלום שהוצא ע"י המועצה ב- 2003 הופקד בחשבונו הפרטי של המשיב, רק אז, בשנת 2010, המשיב משיב סכום זה לנותן השוחד.

בגזר הדין נקבע כי חרף היקף המתת - **"נסיבות ביצוע העבירות לא מגלמות חומרה יתרה"**. אין בידי לקבל קביעה זו כמו גם לא את שלושת ההנמקות בבסיסה.

ההנמקה הראשונה הינה כי מדובר באחראי על מחלקת תחבורה במועצה מקומית- **"הא ותו לאו"** - מדובר בתפקיד ציבורי במסגרתו אחראי המשיב על קבלני הסעות אשר עבדו מול המועצה, על הגשת חשבוניות לתשלום לקבלני הסעות, חלוקת העבודה ונושאים נוספים הקשורים בתחבורה. זהו תפקיד אשר במסגרתו למשיב גישה והשפעה רבים, על אנשים רבים וכספים רבים, ואינני מוצא כל מקום להקלה הניבטת מההנמקה האמורה למשמעות התפקיד, ולחומרת המעשה. מדובר בתפקיד אשר קיימת חשיבות רבה להקפדה על האמון אשר ניתן לממלאו. זאת ועוד, המשיב עצמו תיאר בדבריו בבית המשפט את תפקידו, ולפי דבריו שלו היה ממונה על כ- 70 עובדים, על 17-18 חברות הסעה, מוסכים, כל החשבוניות והכספים, ותקציב של 3, 4 מיליון ₪ היה תחת פיקוחו ותחת ידו כל חודש, כך כדבריו שלו.

הנמקה השנייה הינה כי לא הוכח כי הנאשם אכן פעל לטובת נותן השוחד בעקבות הכספים - בכך אין כדי להקל על חומרת המעשים, המבוצעים תקופה ארוכה ועל פי כתב האישום בו הודה המערער, הכספים ניתנו לאור התפקיד והיכולת להשפיע על אספקת העבודה לחברת ההסעות.

ההנמקה השלישית - ביחס למועד השבת סכום השוחד הראשון התייחסתי לעיל, וביחס לאמירה כי את יתרת הכספים קיבלה בתו של המשיב ולא המשיב עצמו - מוצא אני בעובדה זו כדי נסיבה דווקא לחומרה ולא נסיבה המצביעה על העדר חומרה, כגישת בית משפט קמא. החומרה נובעת מכך שמדובר בקבלת שוחד באופן מתוחכם תוך שהמשיב מערב את בתו, על מנת שהשוחד יתקבל באמצעותה. השימוש בביתו לקבלת השוחד אינו מרחיק את המשיב מעצם קבלת השוחד. כתב האישום והגיון הדברים מצביעים על כך שזו לקיחת שוחד על ידי המשיב עצמו, תוך שלצורך ביצוע מעשה השחיתות מערב הוא את בתו. מדובר בנסיבות לחומרה ולא לקולא. אין לקבל את האמירה כי **"בעקיפין יש לראות את הנאשם כנהנה"** וכי את הכספים קיבלה במישרין בתו **"ולא הנאשם עצמו בפועל ממש"**. העובדה שהכספים התקבלו באמצעות בתו הינה אך הדרך המתוחכמת בה בחר המשיב לקבלם. כתב האישום המתוקן אומר בסעיף 8 כי **"במעשיו אלה, לקח הנאשם, בהיותו עובד ציבור, שוחד מבאבא..."**. המשיב עצמו הוא שלקח את השוחד.

6. תסקיר שירות המבחן מתאר את נסיבותיו האישיות של המשיב, ואכן, מתוארות בו נסיבות קשות אשר אין להתעלם מהן. עם זאת, המשקל אשר יש ליתן לנסיבות האישיות צריך להיות כזה אשר לא ישלול את שיקולי הענישה האחרים.

המשיב יליד 1954, הוא נעדר עבר פלילי, בעל משפחה, ועבר כאמור נסיבות קשות בחייו, אך חומרת העבירות, והשחיתות ממושכת הזמן ומרובת המעשים העולה מעובדות כתב האישום המתוקן, מחייבת ענישה הולמת.

אכן, כטענת ב"כ המערערת, תסקיר שירות המבחן מצביע על קושי מסוים של המשיב בקבלת מלוא האחריות. שירות המבחן מציין קושי "לקבל על עצמו את משמעות העבירה", ובחלק מהדברים יש אף התכחשות מסוימת לעובדות כתב האישום, כך נאמר בתסקיר כי לדברי המשיב, ביחס לאירוע השוחד הראשון - **"הוא סבר כי הוא מקבל הלוואה ממנו"**. דברים אלו מעידים על בעייתיות מסוימת בקבלת אחריות, ולכך וודאי שיש משקל בענישה. אם לא די בכך, הרי שבתום דבריו של המשיב בבית המשפט לאחר הטיעונים לעונש אומר הוא - **"אם זה היה שוחד או טובת הנאה שחשבנו גם אני וגם הוא, לא הייתי מכניס את הצ'ק שהוא הביא לי לחשבון, היינו חברים יותר מאחים"**. גם דברים אלה מעידים על קושי מסוים בקבלת אחריות.

7. רבות נפסק בדבר חומרת עבירת השוחד והענישה החמורה הראויה במסגרתה. שוב ושוב מתייחס בית המשפט העליון לענישה הראויה בדמות מאסר בפועל בעבירות שוחד. לצד זאת, כידוע, הענישה הינה אינדיבידואלית, אינה כוללת "תעריפים", וגם כאשר מדובר בעבירה חמורה, נבחנות נסיבות הביצוע, נבחנות נסיבות הנאשם, והענישה היא נגזרת של שורת שיקולים.

בתיקון 103 לחוק העונשין, אשר נכנס לתוקפו ביום 4.2.10, הוחמרה ענישת לוקח ונותן השוחד. עניינו בעבירות אשר לאור מועד ביצוען, חלה עליהן הענישה הקודמת, אשר ללוקח השוחד הייתה מאסר עד 7 שנים ולנותן השוחד מחצית עונש זה.

לפיכך, אפנה אך לפסיקה אשר קדמה לתיקון 103 לחוק העונשין -

בע"פ 419/92 מ"י נ' חיים כהן (וערעור שכנגד), פד"י מז(3), 821 נפסק (בסעיף 13) - **"על פי מדיניותו של בית משפט זה משכבר הימים, העונש ההולם עברייני שוחד הוא מאסר בפועל, כעונש מרתיע. שכן "הסכנה לדמותו של השירות הציבורי ולאופיה של החברה בישראל היא כה גדולה, עד שאין להירתע מנקיטת אמצעי ענישה קשים ומורגשים היטב כלפי כל מי שעולה על דרך השוחד - אם כנותן, אם כלוקח או כמבקש ואם כמתווך"**.

בע"פ 6564/04 סטויה נ' מ"י (18.10.2004) נפסק: **"הלכה רווחת ומיושמת היא כי עובד ציבור הלוקח שוחד תמורת פעולה הקשורה בתפקידו, אחת דינו להיענש במאסר ממשי. חריגה מן הכלל הזו מותרת רק בהתקיים נסיבות יוצאות דופן"**.

עוד ר' ע"פ 10735/04 יצחק גולדמן נ' מ"י (20.2.2006).

משך ביצוע העבירות ע"י המשיב, היקפן וכלל הנסיבות המפורטות לעיל, כל אלו מביאים למסקנה כי גם לאחר שמובאים

במסגרת השיקולים מלוא הנימוקים לקולא שנטענו, וכן מצב המשיב כפי שעולה מחוות הדעת הפסיכיאטריות אשר הוגשו, ומדברי הפסיכיאטר בחקירתו בבית המשפט, על הענישה להיות מחמירה מזו אשר נגזרה בגזר הדין, באופן משמעותי.

שיקולי ההרתעה, והענישה ההולמת ללקיחת שוחד במשך תקופה כה ארוכה, על ידי עובד ציבור במסגרת תפקידו כאמור, מביאים למסקנה כי ענישה במאסר על דרך עבודות שירות למשך שישה חודשים הינה ענישה החורגת לקולא באופן משמעותי מהענישה הראויה ברמה הדורשת התערבות ערעורית.

אין זה מדרכה של ערכאת הערעור למצות את מלוא חומרת הדין, ואך מטעם זה סבור אני כי יש להעמיד משך המאסר בפועל על 9 חודשים. לטעמי, הענישה הראויה לשורת המעשים האמורים, ולשחיתות המגולמת בהם, צריכה היתה להיות מחמירה יותר, אך לאור היותנו ערכאת הערעור, לצד שיקולים הקשורים בנסיבותיו האישיות של המשיב, אציע כי נקבע את עונש המאסר לתקופה של תשעה חודשים.

אוסף, כי גם לעונש אשר הוטל על נותן השוחד יש לתת משקל, הגם שעיקרון מרכזי בענישה הוא היותה אינדיבידואלית. על נותן השוחד הוטל, בהסכמה, עונש הכולל 6 חודשי עבודות שירות. הענישה של נותן השוחד, על פי הדין אשר קדם לתיקון 103 לחוק העונשין היתה מחצית מענישת מקבל השוחד. גם לאחר התיקון ענישת המקבל גבוהה יותר, והינה 10 שנות מאסר אל מול 7 שנות מאסר לנותן השוחד. השוואה בין ענישת מקבל שוחד לענישת הנותן, בשלב גזירת הדין, אינה טכנית ומספרית, ועליה להיות מהותית ולהתייחס לנסיבות אשר הביאו לתוצאה העונשית בכל מקרה. הקושי בהשוואה גובר כאשר מדובר באחד המקרים בהסדר טיעון, אשר שיקולי הצדדים להגיע אליו, רבים וכוללים גם סיכויים וסיכונים ראייתיים. הגם שלטעמי אין לראות בענישת נותן השוחד במקרה זה כשיקול מרכזי להחמרה בענישת המשיב, הרי שהתוצאה האמורה לעיל מתיישבת גם עם היחס הראוי בין ענישותיהם.

8. בערעורה טוענת המדינה כי יש להחמיר גם ברכיב הכספי של גזר הדין.

כמפורט לעיל, בגזר הדין הוטל על המשיב קנס של 300,000 ₪. בהינתן סכומי השוחד שבהם הורשע (כמפורט לעיל) לא מצאנו הצדקה להתערבות ערעורית לענין גובה הקנס או לענין טענתה הנוספת של המערערת בהוספת סכומים לחילוט מעבר לסכום הקנס.

9. מכל האמור, דין הערעור להתקבל.

המשיב יישא במאסר בפועל למשך 9 חודשים במקום עונש המאסר של שישה חודשים בעבודות שירות שהוטל בגזר הדין.

יתר הוראות גזר הדין יישארו בתוקפן.

כך אציע לחברי.

אוסף כי לאור העולה מחוות הדעת הפסיכיאטרית, הרי שיש להורות כי שירות בתי הסוהר יבחן, מיד עם קבלת המשיב לריצוי מאסרו, את הצורך בהשגחה על המשיב בעת מאסרו.

יואל עדן, שופט

הנשיא יוסף אלון:

אני מסכים.

**יוסף אלון, שופט
נשיא**

השופטת רחל ברקאי:

אני מסכימה.

רחל ברקאי, שופטת

אשר על כן, הוחלט לקבל את ערעור המערערת כמפורט בחוות דעתו של כב' השופט י. עדן.

ניתן היום, י"ג כסלו תשע"ו, 25 נובמבר 2015, בהעדר הצדדים.

יואל עדן, שופט

רחל ברקאי, שופטת

**יוסף אלון, שופט
נשיא- אב"ד**